

gok, kéziratok alig akadnak, s a melynek dotácziója ez idő szerint arra sem elegendő, hogy egy évtized alatt a legszükségesebb szótárak, segédkönyvek megvásárolhatók legyenek. S a mi vidéki könyvtáraink — igen kevés kivétellel — ilyenek.

Senki sem méltányolja jobban Gyulai úr jóakarátát s óhajait mint mi; s szívből kívánjuk, jöjjön el az az idő minél hamarabb, a mikor hangoztatott elvei s kívánságai aktuálisak lesznek. Csakhogy attól félünk addig nagyon sok víz fog lefolyni, a Dunán

Fuchs Zsigmond. *A színes festékek a nyomdászatban. Keверésük és használatuk módja.* Budapest, 1903. Pallas részvénytársaság nyomdája. 8° 100, 18 l. Ára?

Annak, a ki az újabb tipográfiai mozgalmakat csak némi-
leg is figyelemmel kíséri, okvetlenül szemébe ötlött az a gyors fellendülés, mely a színes nyomás terén észlelhető. A nagyközönségnek szánt népszerű munkákról nem is szólva — a hol a színnyomat már-már egyik legfőbb diszítő-eszközzé nőtte ki magát, — lassan-lassan, technikai tökéletesedése fokához mérten a kényesebb izlésű bibliofil kiadványokba is befészkelte magát s talán nincs messze az idő, melyben a könyvnyomtatás egész vonalán vezérszerepre fog jutni. E fellendüléshez azonban nemcsak a technika tökéletesedésére van szükség, hanem — talán ép oly, vagy még nagyobb mértékben — a gépmesterek ügyessége, szakértelme- s műizlésére is; oly tényezők, melyekkel nyomdáink nagy részében csak elvétve találkozunk. Pedig, hogy mennyit jelent e tekintetben a gépmester személyisége, arról bárki könnyen meggyőződhetik, ha egy-egy idegenből kölcsönzött vagy — a mi már ritkább — oda kiküldött klisé külföldi és hazai lenyomatát egymással összeveti. A legtöbb esetben csodálkozva vesszük észre, hogy a hazai lenyomat szürkén unalmas színeinek, határozatlan, félig elmosódott konturjainak mily mélytűző, élénk tónusok, mily plasztikusan kiemelkedő körvonalak felelnek meg a külföldi reprodukción. Mi más volna ennek az oka, ha nem a gépmesterek technikai járatlansága? Azért köszönet a *Fuchs Zsigmond* könyvének, melyben a szerző harmincznyolcz esztendősz nyomdász-kodás gyakorlati tapasztalatai alapján ismerteti meg szaktársait az összes idevágó tudnivalóval.

A könyv első három fejezete a színekkel, a színérvék fejlesztésével, a színek csoportosításával s a színharmoniaiával foglalkozik; nem elvont, tudományos alapon, a mire ez alkalommal úgy sincsen szükség, hanem közérthető, egyszerű előadásban adva azt, a mi a nyomdászt első sorban érdekelheti. Különösen kiemelendő a színharmoniaról szóló rész, melyben — a többi közt egy rendkívül érdekes táblázatban állítja össze, a *Wall Paper News* nyomán, az egyes színekkel ellentétes és harmonizáló főbb árnyalatokat.

Ezután hat szakaszban a festékek tulajdonságaival, kémiaiá-
j-

val, világosság iránti viselkedésével, alakjával, gondozásával és keverésével foglalkozik, mindenütt sok új és fölötte hasznos dologgal ismertetve meg a tipografust. Talán legfontosabb mind között a színek tartósságáról írt fejtegetése, melyből kiviláglik, hogy a színek elfakulásának legfőbb okozója — a festékek túlságos higitásán kívül — a nyomtatáshoz használt papiros. Legjobb a rongyból készült papiros, mint a mely maga sem változtatja színét s oly mohón magába szívja a festéket, hogy a nyomás tisztaságát semmi sem veszélyezteti.

Az utolsó fejezetekben azután magával a színes nyomtatással foglalkozik a szerző. Gazdag tartalmuk illusztrálására legyen elég czímenként felsorolni őket: a színes festékekkel való nyomtatás, színes papirosra való nyomtatás; a bronznyomás; irisznyomás; a háromszínes nyomtatás; négy színű nyomtatás és a citokromia. Mind e fejezetek közül, a tárgy fontossága következtében, a háromszínyomásra szóló a legrészletesebb, melyet szerző történelmi fejlődésében is végigkísér. *Le Blondnak* 1740-ben szabadalmazott, de gyorsan feledésbe ment háromszínyomósos rézmetszeti eljárása után csak jó száz évvel később kezdtek a három alapszínre visszavezethető reprodukció-problémájával ismét foglalkozni, még pedig a fotografálással kapcsolatban. A modern trikrómia úttörője *Marvell J. Clark* kísérletei után Európa minden művelt nemzetében akadtak kutatók, a kik több-kevesebb szerencsével kísérleteztek ez irányban. Akad köztük magyar ember is: *Veres Ferencz*. De a legfőbb érdem két francziát *Ducos de Hauront* és *Charles Crosst* illeti, a kiknek eredményeit aztán a német *Albert Vogel*, *Ulrich* és az osztrák *Eder* fejlesztették tovább. A trikrómia tudvalevőleg abban áll, hogy három ortokromatikus, azaz fényszűrőkön át nyert lemezről három, hajszálpontosan egybevágó klisé készítenek, melyek egyikét sárga, másikat vörös s harmadikat kékszerű festékekkel látják el s nyomatják le a síma, jól krétázott papirosra. A használt festékek rendszeren normálszínek, de ügyes gépmester — az eredeti kép minéműsége, vagy színhatása szerint — az egyes színek fokát némileg meg is változtathatja. Ujabban e három színen kívül negyedik gyanánt a feketét is alkalmazzák, mint a mely a szürkés tónusokat és kényesebb átmeneteket nagyban megkönnyíti s a három alapszín egymásra nyomásánál keletkezhető apróbb eltéréseket ügyesen elpalástolja. Vannak azonban színösszetételek, melyeket sem három sem négy lemez egymásra nyomásával el nem érhetünk s ilyenkor több, néha 6—7 lemezre is lehet szükség, a mi az eljárást nagyon komplikálja.

s. l.